

2.4. ISLAM I DANMARK

Af Brian Arly Jacobsen

Siden Anden Verdenskrig har der ikke foreligget oplysninger vedrørende antallet af tilhørere indenfor forskellige trossamfund på baggrund af folketællinger.¹ Derfor er man nødt til at anvende andre metoder, hvis man skal vurdere antallet af muslimer i Danmark.

Udfordringen i at tælle den 'muslimske tilstedeværelse' eller en hvilken som helst anden religiøs gruppe udenfor Folkekirken relaterer sig ikke kun til de få tilgængelige data, men også til den kendsgerning, at der er mere end en definition på, hvem som skal inkluderes, og hvem der ikke skal i en udvalgt religiøs gruppe. En 'muslimsk tilstedeværelse' og muslimsk identitet i Europa kan måske rimeligvis diskuteres uden eksplicite definitioner i en række af ikke-statistiske kontekster. Men det står klart, at ethvert forsøg på at tælle en population kræver en præcis bestemmelse af, hvad der konstituerer et medlemskab af en given gruppe.

Hvis man skal nå frem til en realistisk opgørelse i et land som Danmark, hvor religionsstatistiske opgørelser ikke forefindes officielt, eksempelvis i form af folketællinger, kræver det en vis kreativitet fra forskerens side. Demografiske analyser og statistikker over antal er nødt til at fremkomme på baggrund af indirekte data.

En måde at opgøre antallet af muslimer (og andre såkaldte 'migrantreligioner') kan gøres ved en beregningsmåde, som omtales i denne artikel.

De tidligste oplysninger vi har om muslimer i Danmark er fra folketællingen i 1880, som viste, at der var otte individer under kategorien *Muhamedanere*, som talte seks kvinder og to mænd. En af de

¹ Der blev dog spurgt om 'trossamfund' i folketællingen fra 1950, men oplysningerne er desværre aldrig blevet samlet sammen og behandlet.

tidligst kendte muslimer i Danmark var journalisten Knud Holmboe (1902-1931) som i 1929 konverterede til islam og tog navnet Ali Ahmed Knud Holmboe. På baggrund af aktiv mission i 1950'erne lykkedes det ahmadiyya-muslimer fra Pakistan at etablere et trossamfund i Danmark. De byggede den første moske i Danmark i 1966-67, *Nusrat Djahan moskéen*, i Hvidovre. Den første fulde oversættelse af koranen udkom samme år, oversat af den fremtrædende danske konvertit til ahmadiyya Abdus Salam Madsen (1928-2007). Dette er blot nogle af de muslimer i Danmark vi kender til, før 1960'ernes migranter fra bl.a. Tyrkiet bragte islam med sig til Danmark.

Den mere betydelige periode af immigration af indvandrere med muslimsk baggrund begyndte i slutningen af 1960'erne. Siden da er indvandring af muslimske grupper foregået i to store faser. Den første fase var perioden med arbejdsimmigranter fra det tidligere Jugoslavien, Nordafrika, Pakistan og Tyrkiet i 1960'erne og 1970'erne; den anden fase var immigration af flygtninge og familier af tidligere arbejdsimmigranter fra midten af 1970'erne og frem. Flygtningefasen har haft forskellige kulminationer; Iran-Irak krigen, borgerkrigen i Libanon, borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien, krigen i Afghanistan og Irak-krigene.

Antallet af muslimer er steget betydningsfuldt siden 1980 – fra ca. 29.300 (0,6 % af befolkningen) til ca. 236.300 (4,2 % af befolkningen) 1. januar 2012. De danske myndigheder registrerer ikke befolkningens religiøse tilhørsforhold udenfor Folkekirken, så det er generelt svært at indsamle pålidelig information om individers religiøse tilhørsforhold. En vurdering af antallet af muslimer i Danmark må derfor baseres på en række antagelser om en vis sammenhæng mellem nationalitet, etnicitet og religion. Det vil sige, at der ikke er et 1:1 forhold mellem de tre kategorier, men en vis grad af sammenhæng. Eksempelvis viser undersøgelser foretaget regelmæssigt siden 1999, at ca. 91 % af tyrkiske indvandrere og deres efterkommere betragter sig selv som muslimer. Ifølge Danmarks Statistik var der 1. januar 60.390 indvandrere og efterkommere med tyrkisk baggrund, hvis 91 % af de tyrkiske indvandrere og efterkommere er muslimer svarer det til 54.955. De resterende ni procent tilhører enten andre religioner eller er ikke-troende. Antallet af muslimer i forskellige etniske grupper i Danmark fra lande udenfor EU, med mere end 5 % muslimer ifølge lokale vurderinger, reduceres på samme vis, som i førnævnte eksempel med tyrkerne. Det drejer sig om i alt 84 forskellige nationaliteter.

Den største etniske gruppe er tyrkerne (23,3 % af alle muslimer), efterfulgt af irakerne (10,6 %), libaneserne (9,8 %), pakistanerne (8,7 %), somalierne (7,1 %) og den hurtigst voksende etniske gruppe i det sidste årti; afghanerne (5,9 %). Udregningen af muslimer inkluderer også en vurdering af

konvertitter og tredjegerationsindvandrere. Vurderingen af antallet af danske konvertitter til islam er mellem 2.000 og 5.000, og et realistisk skøn er mellem 2.500 og 3.000 konvertitter.

Tredjegerationsindvandrere er beregnet på baggrund af Danmarks Statistiks tal over fødselsraten blandt efterkommere fra ikke-vestlige lande samt reduceret efter samme metode som ovenfor beskrevet. Det svarer til ca. 8.700 tredjegerationsindvandrere med forskellig etnisk baggrund.

Benytter man denne metode til at udregne antallet af muslimer, når man frem til et antal pr. 1. januar 2012 på ca. 236.300.

Denne vurdering tager ikke højde for religiøse forskelle indenfor islam og inkluderer hermed grupper som ahmediyyaer, alevier, shiitter, sunnier etc. En undersøgelse fra 2008 fordeler otte etniske grupper fra muslimsk dominerede lande på følgende måde: 45 % sunnier, 11 % shiitter og 23 % 'Islam, andet', som bl.a. kan inkludere ahmadiyyaer, alevier og forskellige sufi-bevægelser, som ikke føler sig som en af de to dominerende retninger indenfor islam. De resterende 11 procent tilhører enten andre religioner eller oplyste sig som ikke-troende. Religionssociologen Lene Kühle vurderede i 2006, at ca. 20-25 procent af muslimer i Danmark var tilknyttet en moskeforening (det svarer ca. til 47.300-59.100 individer), om end formelt medlemskab måske er lavere (ifølge vores undersøgelse mindst 21.000 formelle medlemmer).

Center for SamtidsReligion (CSR) har i sin indsamling til e-årbogen fået svar fra 34 menigheder fordelt på elleve godkendte trossamfund. CSR vurderer, at der findes omkring 74 muslimske menigheder blandt de 24 godkendte muslimske trossamfund (alevierne er i e-årbogens undersøgelse kategoriseret som et muslimsk trossamfund). De fleste menigheder er at finde blandt de fire organisationer: Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse (Diyamet), Alevi Forbundet i Danmark, Den Islamiske Forening af Bosniakker i Danmark og Minhaj ul-Quran International.

Den første muslimske menighed, *Islam Danmark* (Ahmadiyyaerne), søgte om anerkendelse som trossamfund i 1961, men Kirkeministeriet afviste at anerkende menigheden, da ministeriet skønnede, at menighedens medlemsantal var for lille. De første muslimske trossamfund blev godkendt i begyndelsen af 1970erne, og i de senere år er sket en stigning i antallet af disse godkendte trossamfund. Den første muslimske menighed, som blev godkendt efter den nye lov var ahmadiyyamenigheden i 1974. Siden 2010 er to nye trossamfund blevet godkendt. De nye trossamfund er Københavns Moske (Imam Malik Instituttet) og Islamisk Forum, mens Den Makedoniske Moskeforening Prespa er blevet tilknyttet Diyanet ligesom Minhaj Ul-Quran også har udvidet med en menighed.

Medlemstallene i de godkendte, muslimske trossamfund svinger fra 100 til 2000. Det er vigtigt at bemærke, at de fleste godkendte muslimske trossamfund sjældent har nøjagtig statistik over medlemmer. Derfor er medlemstallet et kvalificeret bud fra det enkelte trossamfunds talsmand eller imam. E-årbogens opgørelse af medlemstal indbefatter kun voksne (personer over 18 år), selvom der ofte kommer børn og unge i moskeerne. Dertil kommer, at mange trossamfund ikke tæller deres medlemmer individuelt men enten tæller mændene, der er tilknyttet trossamfundet, eller tæller familier - hvor én familie tæller som ét medlem. E-årbogen har omregnet medlemstallene for de trossamfund, der tæller familier eller mænd, således, at tallene er mere sammenlignelige med de trossamfund, der tæller individer. Desuden er det vigtigt at være opmærksom på, at selv de trossamfund, der tæller individer, tæller meget forskelligt. Hvor nogle trossamfund mener, at definitionen af et medlem er en person, der betaler kontingent, mener andre trossamfunds at man er medlem hvis man kommer i moskeen - også hvis man kommer der sjældent - fx kun ved muslimske højtider og helligdage. Det er altså vigtigt, at være opmærksom på, at de enkelte trossamfunds medlemstal er usikre tal og at det skal medtænkes i skønnet på 21.000 medlemmer. Herudover har Diyanets begravelsesforening i 2011 ca. 28.500 medlemmer ifølge foreningens hjemmeside. Medlemskab af begravelsesforeningen betragtes af en del medlemmer, som et egentligt medlemskab af Diynaet.

Endelig skal det tilføjes, at af de elleve trossamfund, der har svaret, har ti angivet, at de har religiøs undervisning af børn og unge. De resterende elleve trossamfund har ikke svaret, men det er ikke sikkert, at de alle har undervisning. Der er for eksempel menigheder under både Diyanet og Minhaj ul-Quran som ikke tilbyder religiøs undervisning selvom andre menigheder i trossamfundet gør, hvilket betyder, at 29 af de 34 menigheder tilbyder undervisning.

Antallet af muslimer, som det vurderes i denne artikel, er dermed kun et kvalificeret bud. Antallet af muslimer er ikke lig antallet af medlemmer af muslimske organisationer, da 'medlemskab' betyder noget forskelligt i forskellige religiøse traditioner. Et religiøst tilhørsforhold betyder ikke automatisk et medlemskab i en religiøs organisation. Det giver måske mere mening at tale om 'brugere' og 'tilhørere'. Anvender man disse to begreber etablerer man en skelnen mellem aktive udøvere af en religiøs tradition og religiøs identitet. Hvor den første kategori henviser til de mennesker som aktivt praktiserer en religions ritualer, er aktiv i religiøse institutioner etc. henviser den anden til alle, som føler sig som en del af en religiøs retning uanset om de er aktive eller passive. Endelig kunne man tilføje en tredje kategori; nemlig døbte, dvs. de individer, som betragtes som 'medlemmer' af en

religiøs organisation eller tilhørere i en religiøs tradition, fordi deres forældre tilfældigvis har valgt at eksempelvis døbe eller omskære deres barn. I Danmark findes der døbte i den danske folkekirke, som er medlemmer, men ikke opfatter sig selv som troende. Skal de tælles som religiøse eller blot tilfældige medlemmer af en forening ved navn 'Folkekirken'? Det er alle sammen relevante spørgsmål i den religionsdemografiske undersøgelse af en religiøs bevægelse.

Litteratur om islam og muslimer i Danmark – et kort udvalg:

Galal, Lise Paulsen og Inge Liengaard (red.) 2003. *At være muslim i Danmark*. Kbh.: Anis.

Jacobsen, Brian Arly 2011. "Denmark" i: Jørgen S. Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić, Brigitte Maréchal, Egdūnas Račius (red.): *Yearbook of Muslims in Europe*. Brill.

Jacobsen, Brian Arly 2007. "Muslimer i Danmark - en kritisk vurdering af antalsopgørelser". I Margit Warburg og Brian Jacobsen (red.): *Tørre tal om troen. Religionsdemografi i det 21. århundrede*. Højbjerg: Univers.

Nielsen, Jørgen S. 2011. *Islam in Denmark - The Challenge of Diversity*. Lexington Books

Pedersen, Marianne Holm og Mikkel Rytter (red.) 2011. *Islam og muslimer i Danmark - religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2001*. Museum Tusulanum Forlag

Tidsskrift for Islamforskning – gratis online webjournal:

http://www.islamforskning.dk/Tidsskrift_for_Islamforskning.htm